

Het recht van consideratie

Aanleiding

Deze notitie probeert helderheid te verschaffen over allereerst de achtergrond en de ontwikkeling van het recht van consideratie is en ten tweede hoe het considereren het beste tot z'n recht zou kunnen komen in de nieuwe classicale structuur die sinds 1 mei 2018 van kracht is. Daartoe bestaat deze notitie allereerst uit een kort overzicht van de huidige kerkordelijke positie van het recht van consideratie. Daarmee wordt gepoogd helder te maken wat het considereren wel en vooral ook niet is, en ook wie wordt geacht welke handeling op welke wijze te verrichten.

In het tweede deel wordt een handreiking geboden aan de nieuwe classicale vergaderingen hoe om te gaan met de taak van consideratie.

Inhoudsopgave van deze notitie:

1. Achtergrond en ontwikkelingen van het considereren - *pagina 1 e.v.*
 - 1.1 considereren nu
 - 1.2 de achtergrond en ontwikkelingen van het considereren
 - 1.3 literatuur over considereren – *wat is considereren*
 - Van den Heuvel
 - Kranenburg en Blei
 - rechtspraak
 - 1.4 Afronding
2. Considereren na 1 mei 2018 – *pagina 7 e.v.*
 - 2.1 gewijzigde situatie
 - 2.2 nieuwe kerkordelijke bepalingen
 - 2.3 gang van zaken m.b.t. considereren in een classicale vergadering
 - 2.4 meer praktische mogelijkheden
 - inhoudelijk
 - procedureel
3. Conclusies en aanbevelingen.

1. Achtergrond en ontwikkeling van het considereren

1.1. Considereren nu

Voordat een kort overzicht wordt geschetst van de historisch-kerkordelijke ontwikkeling van het considereren wordt eerst aangegeven wat het kerkordelijke kader is. De huidige tekst van het recht van consideratie van de classicale vergaderingen, het ringverband en de evangelisch-lutherse synode is in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland hieronder in het kort opgenomen. Het gaat daarbij niet alleen om wijzigingen in de ordinanties of de kerkorde (in engere zin; de Romeinse artikelen), maar ook om wijzigingen in het belijden van de kerk en in geval van vereniging van kerken:

De ordinanties

Artikel XVII

(...)

4. Nadat de generale synode een ordinantie of een wijziging in een ordinantie in eerste lezing heeft vastgesteld, legt zij deze voor aan de kerkenraden ter consideratie door de classicale vergaderingen en door de evangelisch-lutherse synode, waarna de generale synode de desbe-treffende ordinantie of wijziging in een ordinantie definitief kan vaststellen.

Indien de generale synode bij de behandeling in eerste lezing met alle geldig uitgebrachte stemmen als haar oordeel uitspreekt dat het evident is dat de consideratie door de mindere vergaderingen niet noodzakelijk is, is zij bevoegd de beoogde wijziging direct definitief vast te stellen.

(...)

Wijziging in de kerkorde

Artikel XVIII

(...)

4. Nadat de generale synode een wijziging in de kerkorde in eerste lezing heeft vastgesteld, legt zij deze voor aan de kerkenraden ter consideratie door de classicale vergaderingen en door de evangelisch-lutherse synode.
(...)

ORDINANTIE 1

Artikel 4. Uitdrukking van het belijden van de kerk

(...)

2. Het besluit om een uiting van de kerk aan te merken als uitdrukking van het belijden van de kerk kan door de generale synode eerst genomen worden, nadat de classicale vergaderingen - de kerkenraden in hun ressort gehoord - en de evangelisch-lutherse synode de gelegenheid hebben gekregen daarover te considereren. In de regel treedt zij daarover ook in overleg met andere daarvoor in aanmerking komende kerken.

Een besluit als bedoeld in dit lid behoeft een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte geldige stemmen.

ORDINANTIE 14

Artikel 6. Vereniging van kerken

(...)

2. Een besluit tot vereniging wordt, na vaststelling in eerste lezing door de generale synode, ter consideratie door de classicale vergaderingen aan de kerkenraden toegezonden. Na de behandeling van de consideraties van de classicale vergaderingen vindt in de generale synode de vaststelling in tweede lezing en de eindstemming plaats over het besluit tot vereniging.

Voor het besluit tot vereniging is bij de eindstemming een meerderheid vereist van ten minste tweederde van de uitgebrachte geldige stemmen.

Het considereren is een taak van de classicale vergadering. De classicale vergadering vormt de schakel tussen de (wijk)kerkenraden in de lokale (wijk)gemeenten en de generale synode, en tussen de generale synode en de (wijk)kerkenraden. Dat komt ook tot uitdrukking in het recht van consideratie, Ord. 4-15:

ORDINANTIE 4

Artikel 14. Arbeidsveld

1. De classicale vergadering heeft tot taak:

(...)

- het geven van consideraties over haar door de generale synode voorgelegde vragen van belijden en kerkorde,

(...)

Naast de classicale vergadering heeft ook de evangelische-lutherse synode het recht om te considereren:

Artikel 22. Arbeidsveld

1. De evangelisch-lutherse synode heeft tot taak:

(...)

- het geven van consideraties over vragen van belijden en kerkorde haar door de generale synode voorgelegd;

(...)

1.2. De achtergrond en ontwikkeling van het considereren

Elke kerkorde bevat als het goed is een bepaling over de procedure tot wijziging van de tekst. De Dordtse Kerkorde van 1619 kende niet de aanduiding 'considereren' of 'consideratie'. Wel bepaalde het slotartikel:

Dese Artijckelen / de wettelijcke Ordeninghe der Kercken aengaende / zijn alsoo ghestelt ende aenghenomen met gemeyn accoordt / datse (soo het profijt der Kercken anders vereyschte) verandert / vermeerdert ofte vermindert mogen ende behooren te worden. Ten sal nochtans gheen bysondere Gemeente / Classe ofte Synode toestaen sulcx te doen / maer sullen neersticheydt doen om die te onderhouden / tot dat anders vande Generale ofte Nationale Synode verordent wort.¹

Het onderstreepte dat het onderhouden van de kerkorde een gezamenlijke verantwoordelijkheid betreft, in die zin dat geen enkele kerkenraad, classis of particuliere synode zelfstandig tot veranderen, vermeederen of verminderen van de tekst van de kerkorde mag komen. Een kerkordewijziging is slechts mogelijk door de kerken gezamenlijk die samenkomen in de generale of nationale synode. Evenwel, de Dordtse Kerkorde van 1619 werd niet sacrosanct verklaard. Het veranderen, vermeederen of verminderen van de kerkordetekst is mogelijk als dat de kerken ten goede komt.

In diezelfde lijn kwam in de Gereformeerde Kerken in Nederland de bevoegdheid tot wijziging van de kerkorde aan de generale synode toe, art. 62 lid 1 van de Gereformeerde Kerkorde van 1957 (2001). Evenwel, zij kon hier slechts definitief toe besluiten nadat zij 'de mindere vergaderingen in de gelegenheid (...) hebben gesteld van haar gevoelen blijk te geven', art. 62 lid 2. Omdat de wijziging van de kerkorde niet lichtvaardig genomen diende te worden voegde art. 62 lid 2 eraan toe:

Voorts zal een dergelijke definitieve beslissing, die genomen wordt door de synode volgende na die welke de voorlopige beslissing nam, evenzeer als de beslissing in zake een wijziging van formele aard, een meerderheid van twee derden der uitgebrachte stemmen behoeven.

De Hervormde Kerkorde van 1951 bepaalde dat het considereren een taak van de classicale vergadering werd. Tussen 1816 en 1951 gold het considereren evenwel als een (passieve) taak van de provinciale kerkbesturen in het Algemeen Reglement van 1816 (art. 15):

Geene veranderingen kunnen in dit Reglement gemaakt worden, dan door Zijne Majesteit, op voorstel, of immers na voorafgaande overweging bij het Synode, hetwelk echter, vóór en aleer ten dezen besluit te nemen, daarop de consideratiën zal inwinnen van de Provinciale Kerkbesturen.²

Alleen de koning kon het Algemeen Reglement veranderen, evenwel op voorstel of na voorafgaande overweging door de synode. Deze neemt hiertoe pas een besluit nadat zij de 'consideratiën' heeft ingewonnen van de provinciale kerkbesturen. Dat houdt in dat het considereren niet pas in 1951 werd 'uitgevonden', maar al een kerkordelijke taak was, zij het niet van de classicale vergaderingen zoals sinds 1951, maar van de provinciale kerkbesturen tussen 1816 en 1951.

1.3. Literatuur over considereren

De literatuur over 'considereren' en 'consideratie' is beperkt. Curieus is bijvoorbeeld dat de hervormde theoloog Th.L. Haitjema in zijn *Nederlands Hervormd kerkrecht* niet het considereren als een taak van de classicale vergadering noemt, net zomin als H.J. Roijaards in zijn *Hedendaagsch kerkregt*.³ Een historisch overzicht kan hier dan ook relatief kort zijn.

1.3.1. Van den Heuvel 1991 en 2001

P. van den Heuvel legt in 1991 en 2001 uit wat considereren wel en niet is:

Een consideratie is dus geen stemming waarbij alleen de mening van de meerderheid van belang zou zijn. Ook vragen, wensen, kritische notities van minderheden behoren te worden doorgegeven, opdat

¹ <http://kerkrecht.nl/node/525> [geraadpleegd 23 juli 2018].

² In 1843 werd deze tekst gewijzigd in: "Geene veranderingen kunnen in dit Reglement gemaakt worden, dan door de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde kerk, welke echter vóór en aleer te dier zake een besluit te nemen, daarop de consideratiën zal inwinnen der Provinciale Kerkbesturen; en zal zoodanig besluit, alvorens te worden uitgevoerd, aan Zijne Majesteit den Koning, ter bekrachtiging worden aangeboden;" <http://kerkrecht.nl/node/3398> [geraadpleegd 23 juli 2018].

³ Th.L. Haitjema in zijn *Nederlands Hervormd kerkrecht*, Nijkerk: Callenbach, 1951; H.J. Roijaards, *Hedendaagsch kerkregt bij de hervormden in Nederland*, 2 dln., Utrecht: J. Altheer, 1834.

daarmee zoveel mogelijk rekening kan worden gehouden bij het vaststellen van de eindtekst, bij de behandeling in tweede lezing door de generale synode⁴.

In de tweede druk voegt hij er in 2001 aan toe:

Het considereren ingevolge ord. 1-5-1 moet worden aangemerkt als het peilen van meningen en niet als besluitvorming. Ingevolge art. XXVII-4 is het vaststellen van een kerkordewijziging voorbehouden aan de generale synode, waarbij de synode de vrijheid heeft om zelfstandig te beslissen. Het mededelen van consideraties is evenmin aan te merken als een zelfstandig besluit, maar als een uitvoeringshandeling. Daarom kan een classicale vergadering rechtsgeldig beraadslagen over door de generale synode gestelde vragen en kan de mening door middel van handopsteken worden gepeild, ook als het quorum niet aanwezig is. De vaststelling van de voorgestelde kerkordewijziging (dus de bindende besluitvorming) geschiedt immers niet in de classicale vergadering, maar is voorbehouden aan de generale synode die de vrijheid heeft daarover zelfstandig te beslissen.⁵

Van den Heuvel scherpt in 2001 aan waar hij in 1991 al op had gewezen, namelijk dat het bij het considereren door classicale vergaderingen niet gaat om 'stemming' (1991), maar ook niet om 'besluitvorming' (2001). Het gaat volgens hem om het 'peilen van meningen' in de classis (2001).

1.3.2. Van den Heuvel 2004 en 2013

In 2004 stelt Van den Heuvel:

Na de vaststelling of wijziging van een ordinantie bepaling in eerste lezing legt de generale synode deze voor aan de kerkenraden. De overwegingen van de kerkenraden worden ingebracht in de classicale vergadering, waarna de gemeenschappelijke consideraties van de classicale vergadering aan de generale synode worden aangeboden. De classicale vergadering en de evangelisch-lutherse synode zijn de considererende vergaderingen.⁶

Het gaat nu bij hem om 'overwegingen' van de kerkenraad die worden ingebracht in de classicale vergadering, minder om het peilen van meningen. Hij noemt consideraties ook 'beschouwingen'.⁷ Hij vervolgt:

De bedoeling is dat de kerkordewijziging in de kerkenraden besproken wordt en dat eventuele reacties schriftelijk of mondeling (via de afgevaardigden) in de classicale vergadering worden ingebracht. Vervolgens wordt de voorgenomen wijziging in de classicale vergadering besproken en stuurt deze vergadering haar *consideraties* in. Deze consideraties zijn meer dan een stemming: het is niet voldoende te vermelden hoeveel voor en hoeveel tegen waren. Het gaat er eerder om dat de opvattingen worden doorgegeven: hoe de vergadering over de voorstellen denkt, maar ook welke vragen en kanttekeningen er zijn. Wensen, amendementen en bezwaren kunnen eveneens worden vermeld. Om het de synode mogelijk te maken tot verantwoorde besluitvorming te komen, kan het gewenst zijn ook opvattingen van minderheden in de consideraties te verwoorden.⁸

De classicale vergadering is geen doorgeefluik van de brieven van de kerkenraden. Het is de taak van de classicale vergadering zelf de afwegingen te maken en tot een afgewogen advies aan de generale synode te komen. Daarbij hoort ook het vertolken van minderheidsstandpunten in de classis.

In de editie van 2013 formuleert Van den Heuvel het considereren als dat de classicale vergadering haar beschouwingen over het voorstel tot wijziging van de kerkorde aan de generale synode voorlegt.⁹ De classicale vergadering kan, zo stelt Van den Heuvel, de opmerkingen van kerkenraden doorgeven, ook die van het ringverband. Niettemin maakt de classicale vergadering haar

⁴ P. van den Heuvel, *De hervormde kerkorde: Een praktische toelichting*, Zoetermeer: Boekencentrum, 1991, 408; P. van den Heuvel, *De hervormde kerkorde: Een praktische toelichting*, 2^e dr., Zoetermeer: Boekencentrum, 2001, 517.

⁵ Van den Heuvel 2001, 517-518.

⁶ P. van den Heuvel (red.), *De toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland*, Zoetermeer: Boekencentrum, 2004, 70.

⁷ Van den Heuvel 2004, 179.

⁸ Van den Heuvel 2004, 187.

⁹ Van den Heuvel 2013, 200.

eigen afwegingen en geeft haar eigen beschouwingen. Voor een definitieve vaststelling, in tweede lezing, van de wijziging van de kerkorde heeft de synode de meerderheid van twee derde van de uitgebrachte geldige stemmen.

1.3.3. Kranenburg en Blei

De auteurs van twee andere bijdragen, A.W. Kranenburg en K. Blei, wijzen erop dat het recht van consideratie ertoe kan leiden dat een voorstel in tweede lezing wordt afgewezen. Dat bevestigt het beeld dat de klassicale vergadering met haar recht van consideratie geen applausmachine van de generale synode is, in de woorden van Kranenburg:

Het kan soms gebeuren dat – gezien de negatieve reacties uit de kerk – een voorstel in tweede lezing wordt afgewezen. Zo is bijvoorbeeld in 1986 een voorstel tot wijziging van ordinantie 13-32, om het mogelijk te maken dat predikanten een politieke functie bekleden afgewezen.¹⁰

Blei stelt:

Deze klassicale consideraties spelen zeker een rol. Ze leiden vaak, op onderdelen, tot aanpassing van formuleringen. Enkele malen is het voorgekomen dat op basis van veel negatieve consideraties een wijzigingsvoorstel op het moment dat het in tweede lezing in behandeling zou moeten komen alsnog werd ingetrokken. Niettemin, de hoofdverantwoordelijkheid en de eindbeslissing lagen steeds, ondubbelzinnig, bij de synode.¹¹

1.3.4. Rechtspraak

Het Generaal College voor de Behandeling van Bezwaren en Geschillen van de Nederlandse Hervormde Kerk boog zich in 1991 over de vraag of bij het ontbreken van het quorum een klassicale vergadering wel rechtsgeldig kan considereren. In zijn uitspraak overwoog en besloot het college:

Er is geen bepaling die dwingt tot het afbreken van een vergadering als tijdens die vergadering het quorum komt te ontbreken. Als ten tijde van het nemen van het besluit het quorum ontbreekt, kunnen echter geen rechtsgeldige besluiten worden genomen. Er kan wel worden beraadslaagd en het peilen van de mening door middel van handopsteken kan niet worden aangemerkt als het nemen van een besluit.

Het considereren ingevolge ord. 1-5-1 moet worden aangemerkt als het peilen van meningen en niet als besluitvorming. Ingevolge art. XXVII-4 is het vaststellen van een kerkordewijziging voorbehouden aan de generale synode, waarbij de synode de vrijheid heeft om zelfstandig te beslissen. Het mededelen van de consideraties is evenmin aan te merken als een zelfstandig besluit, maar als een uitvoeringshandeling.

Het had overigens de voorkeur verdiend als uitdrukkelijk melding was gemaakt van het ontbreken van het quorum tijdens de consideraties.¹²

1.4. Afronding

Het is de klassicale vergadering die het recht van consideratie heeft. Daarmee staat zij in de hervormde lijn van de Hervormde Kerkorde van 1951. Tussen 1816 en 1951 considereerden de provinciale kerkbesturen over voorstellen tot kerkordewijzigingen. De huidige klassicale vergadering vertolkt, net als de evangelisch-lutherse synode, wat er in kerkenraden en in sommige gevallen in een ringverband leeft als het gaat om voorstellen tot kerkordewijziging, het belijden van de kerk en

¹⁰ A.W. Kranenburg, "Invoering van de kerkorde," in: Th. Klein, *Veertig jaar orde in de hervormde kerk? Schetsen rond de hervormde kerkorde*, Zoetermeer: Boekencentrum, 1992, 41.

¹¹ K. Blei, "De kerkorde en de generale synode," in: W. Balke e.a. (red.), *De kerk op orde? Vijftig jaar hervormd leven met de kerkorde van 1951*, Zoetermeer: Boekencentrum, 2001, 206.

¹² Jurisprudentie van de Generale Commissie voor de behandeling van Bezwaren en Geschillen van de Nederlandse Hervormde Kerk van 1982 tot 1 mei 2004 en van het Generaal College voor de behandeling van bezwaren en geschillen van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden.

van 2001 tot 1 mei 2004, bewerkt door P. van den Heuvel, 14/91; <http://kerkrecht.nl/content/jur-nhk-1991-1491> [geraadpleegd 25 juli 2014].

vereniging van kerken jegens de generale synode. Hoewel de classicale vergadering en de evangelisch-lutherse synode het recht van consideratie hebben, is het de generale synode die de wetgevende vergadering is. Het considereren door classicale vergadering moet blijkens de uitspraak van het Generaal College voor de Behandeling van Bezwaren en Geschillen beschouwd worden als een uitvoeringshandeling en niet als een zelfstandig besluit. Het ontbreken van het quorum laat het considereren door de classicale vergadering onverlet. Het gaat volgens het college immers om het peilen van meningen. Van den Heuvel scherpt in zijn bijdragen steeds meer het considereren aan. Het gaat hem om meer dan slechts het peilen van meningen door de classicale vergadering. Het gaat om 'overwegingen' van de kerkenraad die worden ingebracht in de classicale vergadering. Deze overwegingen hebben het karakter van 'beschouwingen'.

2. Considereren na 1 mei 2018

2.1. Gewijzigde situatie

De wijzigingen in de kerkorde in het kader van Kerk 2025 die met 1 mei 2018 in werking zijn getreden raken niet rechtstreeks aan de wijze van considereren. De artikelen XVII en XVIII zijn niet gewijzigd. Ook ord. 4-14 over de taak van de classis is op dit punt niet gewijzigd.

Wat wel wijzigt is de schaal waarop het considereren gebeurt: tot 1 mei 2018 waren het 75 classicale vergaderingen die “consideraties geven over haar door de generale synode voorgelegde vragen van belijden en kerkorde”. Sinds 1 mei 2018 zijn het 11 classicale vergaderingen die deze taak verrichten, en verder de Evangelisch-Lutherse Synode. Dit leidt tot een substantieel schaalverschil: met 11 classes behoren tot elke classis gemiddeld circa 150 a 200 gemeenten

2.2. Nieuwe kerkordelijke bepalingen

- elke kerkenraad wordt door de classicale vergadering wordt uitgenodigd om een ambtsdrager met adviserende stem aan te wijzen om aan de beraadslagingen van de classis over de consideraties deel te nemen (ord. 4-14-1 [slot])
- de Generale Synode kan besluiten dat een consideratie-ronde door de mindere vergaderingen niet noodzakelijk is, als zij daartoe besluit met alle geldig uitgebrachte stemmen. (artikel XVII lid 4).

2.3 Gang van zaken m.b.t. considereren in een classicale vergadering

De gang van zaken inzake het considereren door een classicale vergadering is als volgt:

- a. zoals voorheen krijgen alle (wijk)kerkeraden het verzoek tot consideratie toegezonden namens de generale synode met het verzoek hun consideraties kenbaar te maken aan de classicale vergadering waartoe hun gemeente behoort.
- b. de (wijk)kerkenraden reageren op hun voorgelegde kerkordevoorstellen naar de scriba van de classicale vergadering.
- c. Deze stelt een overzicht op van de ingekomen reacties (op een vergelijkbare wijze als dit tot op heden landelijk gebeurt met de 75 reacties van de classes); bijzondere vermelding in dit overzicht van de reacties die door de ringen zijn aangedragen.
- d. Bij het agendapunt consideraties en de behandeling van dit overzicht van reacties in de classicale vergadering worden de kerkenraden uitgenodigd om een ambtsdrager te sturen die met adviserende stem aan de beraadslagingen in de classicale vergadering deel te nemen. Veelal zal menige kerkenraad volstaan met een schriftelijke reactie. Maar bij belangrijke kerkordewijzigingen kan dit dus tot vergaderingen leiden van ca 30 classisleden en ca 100 tot 150 kerkenraadsleden.
- e. Vaststelling van de consideraties vindt plaats door alleen de stemgerechtigde leden van de classicale vergadering.
- f. De scriba van de classis zendt de uitkomsten van de consideratiebespreking in de classicale vergadering aan de generale synode. Hierbij wordt aangetekend dat het gaat hierbij om de uitkomsten van de gehouden bespreking in de classicale vergadering en niet om doorzending van individuele kerkenraadreacties.
- g. De Generale Synode krijgt dan 11 classicale consideratiereacties plus die van de ELS. De generale synode laat deze reacties verwerken tot een rapport voor het GCKO en de GS.

2.4. Meer praktische mogelijkheden

2.4.1. inhoudelijk

In het rapport Kerk 2025 deel 1 van oktober 2016 staat op pagina 10 het volgende vermeld: “daarbij dient echter wel te worden bedacht dat met het vergroten van het aantal betrokken gemeenten [nl. per

classis] deze taak evenredig wordt verzwaard. Op dit punt zullen *de classicale vergaderingen*¹³ een adequate werkwijze moeten ontwikkelen.

Ten behoeve van het ontwikkelen van deze “adequate werkwijze” wordt het volgende voorgesteld:

1. Elke classicale vergadering stelt een commissie in ter voorbereiding van de bespreking van de consideraties in de classicale vergadering, mede ter ontlasting van de scriba. Deze commissie zou kunnen bestaan uit ca 7 personen, bijvoorbeeld uit elke ring/voormalige classis één (bij aanvang).
2. Overwogen zou kunnen worden om gebruik te maken van digitale mogelijkheden. Elke kerkenraad vult langs digitale weg een consideratie (formulier) in. Nader bezien dient dan te worden hoe het beoordelen van de voorgestelde teksten (vastgesteld in eerste lezing) mogelijk blijft. Hierbij zou aansluiting worden gezocht bij de gehanteerde aanpak bij de consideraties over de rapporten in het kader van “kerk 2025”: bij elke rapportage werden een 10-tal vragen of kernpunten als toelichting meegezonden aan de (wijk)kerkeraden.
3. Het verdient aanbeveling om de vraagstelling bij een te considereren onderwerp te formuleren bij toezending van de consideraties aan de (wijk)kerkenraden zodat er geen verschillen per classis in de vraagstelling kunnen ontstaan.

Aandachtspunt blijft hoe bij deze veranderingen in schaalgrootte “het wegen van de argumenten” het beste vorm en inhoud kan krijgen.

2.4.2. procedurele afstemming

Het verdient aanbeveling dat er afstemming plaatsvindt tussen (het secretariaat van) de generale synode en de 11 classicale vergaderingen over het tijdspad dat beschikbaar is voor een consideratieronde.

Er dient voldoende tijd beschikbaar te zijn voor:

- de beraadslagingen in de (wijk)kerkenraad
- de toezending van de consideraties aan de classicale vergadering en de verwerking daarvan
- de bespreking van deze consideraties in de classicale vergadering
- de formulering van de uitkomsten van deze bespreking en de toezending aan de generale synode
- de samenstelling van het uiteindelijke overzicht van de consideraties
- het formuleren van de voorstellen voor een tweede lezing op basis van de consideraties

Het verdient aanbeveling hiervoor een concreet tijdschema op te stellen. Een eerste proeve is als bijlage bij deze rapportage gevoegd. Het is niet onwaarschijnlijk dat het verzamelen en het behandelen van de ontvangen reacties van de kerkenraden meer tijd in beslag zal nemen, dan eerder het geval was.

3. Conclusies en aanbevelingen

Alhoewel de inhoud van het considereren door de wijzigingen in de kerkorde per 1 mei 2018 niet is gewijzigd, vergen de veranderingen in de procedurele kant en de schaalgrootte de nodige aandacht. Voorkomen dient te worden dat door de “bundeling” van de consideraties in de 11 nieuwgevormde classicale vergadering, die een geheel andere schaalgrootte hebben dan de voormalige 75 classes, de inhoudelijke inbreng vanuit de (wijk)kerkeraden en de nuances daarin die tevens de breedte van de kerk weerspiegelen, minder naar voren zouden kunnen komen.

¹³ In het aangehaalde rapport wordt nog de term “regionale synode” gebruikt. Dit is later gewijzigd in classicale vergadering

Bijlage: een voorzet voor termijnen consideratieprocedure vanaf 1 mei 2018

Onderdeel	Start voorjaar	Start najaar	Bijzonderheden
Behandeling en aanvaarding in eerste lezing in GS	2 ^e helft april	2 ^e helft november	
Toezending consideratieverzoek aan (wijk)kerkeraden en ELS	Vóór 15 mei	Vóór 15 december	
Behandeling in (Wijk)kerkeraden en ELS; evt. bespreking in ringen	Tussen 15 mei en 30 juni	Tussen 15 december en 30 januari	
Toezending aan scriba classicale vergadering; verwerking door classicale commissie	Periode juli – augustus (ivm zomervakanties)	Uiterlijk begin februari	
Behandeling in classicale vergadering (evt. met leden met adviserende stem aanwezig)	September	Februari/ maart	
Berichtgeving door scriba classis aan secretariaat generale synode	Tussen medio september en 15 oktober	Tussen medio maart en 15 april	
Bewerking ingekomen reacties tot rapport	15 – 30 oktober	Tussen 15 april en 15 mei (ivm vakanties)	
Behandeling door GCKO	Oktober/november	Mei/juni	
Rapport tbv 2 ^e lezing	1 december	Begin september	
Tijdige toezending aan GS	Uiterlijk 6 weken voor vergadering GS	Uiterlijk 6 weken voor GS	
Behandeling in tweede lezing in GS	April	November	